

עולמם של החכמים בימי התלמוד
פרופ' בן ציון רוזנפלד

א. מטרות הקורס

תובנת עולמם המורכב של חכמי ארץ ישראל ובבל ותלמידיהם בתקופת התלמוד על רקע החברה והסביבה הלא יהודית. יועלו נושאים ובעיות מרכזיות של התקופה ויוצגו דרכי המחקר ויחסו להבנתן. יוצגו תובנות היסטוריות כרקע לעריכת התלמודים. הקורס ישתמש באמצעי מחקר בינתחומיים ויעמוד על חשיבותם להעשרת הבנת התקופה.

ב. עיקרי נושאי הקורס

דור המעבר מהמשנה לימי התלמוד. מרכזי התורה בארץ ישראל ובבבל בימי התלמוד. שיתוף פעולה ומתחים בין חכמי הגליל וחכמי יהודה, ובינם ובין חכמי בבל. עולמם של התלמידים ונדודיהם למרכזי התורה בארץ ישראל ובבבל. החכמים: תורה ועבודה. הנשיא, חכמים, כוהנים, עשירים ויוחסין. פעילות חכמים בבתי הכנסת. חכמים והתפוצות. חכמים והשלטון: בארץ ישראל-הרומי והביזנטי, ובבבל-הממשל הססאני. שלהי תקופת התלמוד ובעיותיה. עריכת התלמוד בארץ ישראל והמשך התקופה הביזנטית. עריכת התלמוד הבבלי והמשך התקופה הססאנית.

ג. ביבליוגרפיה מומלצת לקריאה

אורבך א"א, ההלכה, גבעתיים תשמ"ד.
אלון ג', תולדות היהודים בארץ ישראל בתקופת המשנה והתלמוד, א-ב, תל אביב תשי"ז.
אלון ג', מחקרים בתולדות ישראל, תל אביב תשי"ז, כרך א', עמ' 83 - 147.
בר מ', ראשות הגולה בבבל בימי המשנה והתלמוד, תל אביב תשל"ו, עמ' 33 - 43.

בר מ', אמוראי בבל, רמת גן תשמ"ב, עמ' 15 - 69 (עד הקטע: עונות חקלאיות).

צ' ברס ואחרים (עורכים), ארץ ישראל מחורבן בית שני ועד הכיבוש המוסלמי, ירושלים תשמ"ב.

גפני י', יהודי בבל בתקופת התלמוד, ירושלים תשנ"א, עמ' 92 - 117.

הר מ"ד (עורך), ההיסטוריה של ארץ-ישראל, תקופת המשנה והתלמוד והשלטון הביזנטי, ה, ירושלים 1990.

לוין י"ל, מעמד החכמים בארץ ישראל בתקופת התלמוד, ירושלים, תשמ"ו.

עמית מ', תולדות הקיסרות הרומית, ירושלים תשס"ג.

רוזנפלד ב"צ, לוד וחכמיה בימי המשנה והתלמוד, יד בן-צבי: ירושלים 1997.

שטרן מ' (עורך), ההיסטוריה של ארץ – ישראל, התקופה הרומית-ביזנטית, ד, ירושלים 1990.

C. Ando, *Imperial Ideology and Provincial Loyalty in the Roman Empire*, California, Berkeley-Los Angeles, 2000

P. Burke, *History and Social Theory*, second edition, Ithaca, New York, 2005.

K. Butcher, *Roman Syria and the Near East*, London, The British Museum, 2003.

M. A. Chancey, *The Myth of a Gentile Galilee*, Cambridge, 2002.

C. Chase-Dunn and T. Hall, "Conceptualizing Core/Periphery Hierarchies for Comparative Studies," C. Chase-Dunn and T. Hall (eds.), *Core/Periphery Relations in Precapitalist Worlds*, Boulder CO, 1991, 5–44.

S. J. D. Cohen, "The Rabbi in Second-Century Jewish society," *CHJ*, 3 (1999), 922–990.

C. E. Fonrobert and M. S. Jaffee, *The Cambridge Companion to the Talmud and Rabbinic Literature*, Cambridge, 2007.

I. Gafni, *Land, Center and Diaspora: Jewish Constructs in Late Antiquity*, Sheffield, 1997.

Galsterer, Provincial Institutions = H. Galsterer, "Local and Provincial Institutions and Government," *CAH*, vol. 11 (2000), 344–360.

- P. Garnsey & R. Saller, *The Roman Empire: Economy, Society and Culture*, London, 1987.
- D. Goodblatt, *The Monarchic Principle*, Tübingen, 1994.
- M. Goodman, *State and Society in Roman Galilee AD 132-212*, Totowa - New-York, 1983.
- C. Hezser, *The Social Structure of the Rabbinic movement in Roman Palestine*, Tübingen, 1997.
- M. S. Jaffee, *Torah in the Mouth: Writing and Oral Tradition in Palestinian Judaism*, Oxford, 2001.
- R. Kalmin, *Jewish Babylonia between Persia and Roman Palestine*, Oxford, 2006.
- Lapin, Economy =H. Lapin, *Economy, Geography, and Provincial History in Later Roman Palestine*, Tübingen, 2001.
- L.I. Levine, *The Ancient Synagogue: The First Thousand years*, second edition, New Haven, London, 2005.
- P. Mandel, *The Origins of Midrash: From Teaching to Text*, Leiden: Brill, 2017.
- S. S. Miller, *Sages and Commoners in Late Antique 'Erez Israel: A Philological Inquiry into Local Traditions in Talmud Yerushalmi*, Tübingen, 2006.
- J. Neusner, *Introduction to Rabbinic Literature*, New York, 1994.
- A. Oppenheimer, *Between Rome and Babylon: Studies in Jewish Leadership and Society*, edited by Nili Oppenheimer, Tubingen, 2005.
- B. Z. Rosenfeld, "The Title Rabbi in Third- to Seventh-Century Inscriptions Palestine: Revisited", *JJS*, 61 (2010), pp. 234 – 256. __
- B. Z. Rosenfeld, *Torah Centers and Rabbinic Activity in Roman Palestine 70-400 CE*, Leiden-Boston: Brill, 2010.
- G. Stemberger, *Jews and Christians in the Holy Land*, Edinburgh, 2000.
- S. Stern, *Jewish Identity in Early Rabbinic Writings*, Leiden, 1994.